

Asger Munk

Finn Reske-Nielsen

INTRODUKTION TIL POLITISK SOCIALISERING

1. Indledning

Nærværende artikel er oprindeligt skrevet som en generel introduktion til et seminar i politisk socialisering i efteråret 1972. Den foreligger her i fuldstændig uændret form, da vi på grund af arbejdspress ikke har haft tid til en omfattende revidering. Det er med en vis betænkelighed, at vi er gået med til at lade opgaven genoptrykke, da begge forfattere i de forløbene to år i mange henseender har ændret syn på politisk socialisering.

Artiklen er kun tænkt som en oversigt over den daværende politiske socialiseringsforskning, og der er derfor ikke tale om nogen egentlig dybdeboring.

2. Definitioner af politisk socialisering

Mens studiet af det begrebmæssige indhold af politisk socialisering kan føres langt tilbage i historien,¹⁾ er termen politisk socialisering relativt ny i politologien. Således synes den at være anvendt første gang i 1954²⁾ og senere for første gang benyttet som titel på en hel bog med Hyman's "Political Socialization" fra 1958.

1) Se f.eks. Greenstein, Children and Politics, pp. 2-5, hvori han påpeger, at Platon, Aristoteles, Bodin, Hobbes og Locke beskæftigede sig med det begrebmæssige indhold af politisk socialisering.

2) Termen benyttedes vistnok første gang i Gardner (ed.), The Handbook of Social Psychology, 1954. I løbet af 1960'erne blev politisk socialisering "institutionaliseret" som subdisciplin inden for politologien. Således blev politisk socialisering i 1968 udgaven af APSA's Biographical Directory "ophøjet" til selvstændig disciplin på linie med f.eks. international politik, mens den i 1961 udgaven slet ikke blev nævnt. (Kilde: Greenstein, A Note on the Ambiguity of "Political Socialization", i The Journal of Politics, vol. 32, 1970, p. 969).

Asger Munk

Finn Reske-Nielsen

INTRODUKTION TIL POLITISK SOCIALISERING

1. Indledning

Nærværende artikel er oprindeligt skrevet som en generel introduktion til et seminar i politisk socialisering i efteråret 1972. Den foreligger her i fuldstændig uændret form, da vi på grund af arbejdspress ikke har haft tid til en omfattende revidering. Det er med en vis betænkelighed, at vi er gået med til at lade opgaven genoptrykke, da begge forfattere i de forløbene to år i mange henseender har ændret syn på politisk socialisering.

Artiklen er kun tænkt som en oversigt over den daværende politiske socialiseringsforskning, og der er derfor ikke tale om nogen egentlig dybdeboring.

2. Definitioner af politisk socialisering

Mens studiet af det begrebmæssige indhold af politisk socialisering kan føres langt tilbage i historien,¹⁾ er termen politisk socialisering relativt ny i politologien. Således synes den at være anvendt første gang i 1954²⁾ og senere for første gang benyttet som titel på en hel bog med Hyman's "Political Socialization" fra 1958.

1) Se f.eks. Greenstein, Children and Politics, pp. 2-5, hvori han påpeger, at Platon, Aristoteles, Bodin, Hobbes og Locke beskæftigede sig med det begrebmæssige indhold af politisk socialisering.

2) Termen benyttedes vistnok første gang i Gardner (ed.), The Handbook of Social Psychology, 1954. I løbet af 1960'erne blev politisk socialisering "institutionaliseret" som subdisciplin inden for politologien. Således blev politisk socialisering i 1968 udgaven af APSA's Biographical Directory "ophøjet" til selvstændig disciplin på linie med f.eks. international politik, mens den i 1961 udgaven slet ikke blev nævnt. (Kilde: Greenstein, A Note on the Ambiguity of "Political Socialization", i The Journal of Politics, vol. 32, 1970, p. 969).

Det siger sig selv, at en definition af et fænomen må indeholde en afgrænsning over for andre fænomener. Det, vi i denne forbindelse vil behandle, er især afgrænsningen af politisk socialisering som subdisciplin, og ikke så meget den afgrænsning, den enkelte forsker benytter i forbindelse med en konkret undersøgelse.³⁾

Definitionerne kan behandles ud fra en række dimensioner. Her vil vi se på følgende: 1) positive vs. neutrale definitioner, 2) aldersbundethed vs. hele livet, 3) procesbetragtningen og 4) aktivitet eller passivitet på den socialiserendes side (sidstnævnte skal dog ikke behandles nærmere).⁴⁾

Til illustration af disse dimensioner og til belysning af forskellige opfattelser af det begrebsmæssige indhold af politisk socialisering kan følgende definitioner citeres:

Almond: "The process of induction into the political culture"⁵⁾

Easton: "Those developmental processes through which persons acquire political orientations and patterns of behavior"⁶⁾

Greenstein: "All political learning, formal and informal, deliberate and unplanned, at every stage of the life cycle, including not only explicitly political learning but also nominally non-political learning that affects political behavior"⁷⁾

Hess & Torney: "The early learning of the values, beliefs, knowledge, and opinions of the political culture"⁸⁾

-
- 3) Vor procedure er dog den, at vi tager konkrete forskningsdefinitioner og ser på deres afgrænsning af sub-disciplinen
 - 4) For en parallel, men lidt forskellig dimensionsbetragtning af definitionerne se Greenstein, A Note ..., p. 971.
 - 5) Citeret efter Easton, The Theoretical Relevance of Political Socialization, i Canadian Journal of Political Science, I, No. 2, juni 1968, p. 5, sp. 1. Se Eastons note 19.
 - 6) Ibid., p. 1, sp. 1.
 - 7) Citeret efter Sander A. Nielsen, Begrebet politisk socialisering, upubliceret seminaropgave, maj 1972, p. 6.
 - 8) Ibid., p. 6.

Hirsch: "The process by which the child learns about the political culture in which he lives"⁹⁾

Sigel: "The learning process by which the political norms and behaviors acceptable to an ongoing political system are transmitted from generation to generation"¹⁰⁾

En definition af politisk socialisering kan være "positiv", hvorved vi forstår, at den fokuserer på socialiseringens bidrag til opretholdelsen af det pågældende politiske system. Den mest eksplicitte formulering heraf finder vi i Sigels definition: "The political norms and behaviors acceptable to an ongoing political system". En anden mulighed er at lade definitionen være "neutral", hvorved vi forstår, at man lader begrebet politisk socialisering dække både politisk indlæring, der er systembevarende og indlæring, der virker systemnedbrydende (eller - ændrende). Med andre ord en definition, der ikke tager stilling til den politiske indlærings konsekvenser for systemet. Som eksempel på neutrale definitioner kan nævnes Eastons og Greensteins. Førstnævnte kritiserer de positive definitioner for at være for snævre. Denne kritik skal der senere gøres nærmere rede for.¹¹⁾

Spørgsmålet om, hvorvidt definitionerne af politisk socialisering er aldersbundne, udgør en anden dimension. Af de her opregnede definitioner er det kun Hess & Torney's og Hirsch', der opererer med en sådan aldersbundethed. Hess & Torney taler således om "early learning", og Hirsch lader politisk socialisering være en proces, der indskrænker sig til at gælde børn. Et eksplicit udtryk for manglende aldersbundethed finder vi på definitionsplan hos Greenstein ("at every stage of the life cycle"). Hess & Torney's og Hirsch' definitioner er for så vidt de mest dækkende, når det drejer sig om at afgrænse, hvad man rent faktisk har undersøgt inden for faget politisk socialisering. Imidlertid anser vi sidstnævntes definitioner for at være for snævre, når det drejer sig om at beskrive, hvad der "rettelig bør" høre under disciplinen politisk socialisering. Tidlig socialiserings

9) Hirsch, Poverty and Politicization, p. 1.

10) Citeret efter Easton, op.cit., p. 5.

11) Se afsnit 5.5.

betydning sammenlignet med den senere vil ikke i dette afsnit blive yderligere uddybet.¹²⁾

En tredje dimension er procesbetragtningen. Greenstein påpeger, at selve termen "political socialization" læst bogstaveligt indicerer en procesbetragtning.¹³⁾ Ingen af de her opregnede definitioner peger på en statisk betragtning. De indeholder således alle ord som "process", "induction" eller "learning", der jo også indeholder en proces. I nærværende afsnit vil vi nøjes med at konstatere, at man på definitionsplan opererer med en procesbetragtning. En nærmere gennemgang af procesbegrebet og kritikken af, at man har undladt at drage konsekvensen af definitionerne, vil blive nærmere behandlet nedenfor.¹⁴⁾

Endelig skal vi kort se på spørgsmålet om, hvorvidt man betragter socialiseringen som en proces, hvor den socialiserede ("socialiserten") er aktiv, passiv eller om man bruger "neutrale termer". Hvis vi henholder os til Dennis¹⁵⁾ skulle termer som Almonds "induction" pege på initiativet hos samfundet (eller socialiseringsagenterne), mens termer som "learning" (Greenstein, Hess & Torney, Hirsch) og "acquire" (Easton) skulle betone et relativt større initiativ hos den socialiserede. Endvidere finder Dennis, at termer som "transmission", "communication", "exposure" og lignende skulle være mere neutrale termer. Imidlertid melder der sig her det problem, at det for os er vanskeligt at vurdere, om termerne har de konnotationer, som Dennis antyder, idet vi mangler kendskab til de mere fine nuancer i disse angelsaksiske termer.

Til slut skal vi for overskuelighedens skyld forsøge at sætte de forskellige definitioner ind i et skema med de ovenfor opregnede dimensioner som klassificeringsgrundlag.

12) En nærmere redegørelse herfor findes afsnit 4.1.

13) Greenstein, A Note ..., op.cit., p. 972.

14) Se afsnit 5.3.

15) Jack Dennis, Major Problems of Political Socializations Research, i Midwest Journal of Political Science, 1968, p. 105.

	Almond	Easton	Green- stein	Hess & Torney	Hirsch	Sigel
Def. og virkning på systemet	X			X	X	X
		X	X			
Def.s alders- bundethed	X	X	X			X
				X	X	
Hvor aktiv er den socialiserede		X	X	X	X	
	X					
						X
	X	X	X	X	X	X

Imidlertid må skemaet og de foregående afsnit modificeres med en række forbehold. For det første er det begrænset, hvor meget man får ud af at anskue definitioner ud fra deres rent sproglige formulering, altså løsrevet fra en konkret forskningsmæssig kontekst. For det andet melder der sig operationaliseringsproblemer, når man skal anvende vort begrebsapparat til klassifikation. Dette gælder især for dimension 3, hvor vi udelukkende har henholdt os til Dennis' impressionistiske opfattelse af termernes konnotationer. For det tredje er det et spørgsmål, om det overhovedet har nogle praktiske konsekvenser for forskningen, hvilken definition man hævder at lægge til grund.

Sander A. Nielsen sonderer således mellem "reelle" og "ideelle" definitioner,¹⁶⁾ hvor han ved de førstnævnte forstår "de definitioner, der kan udledes af forfatterens arbejde", og ved de sidstnævnte "hvad forfatterne vil inkludere under politisk socialisering". Der synes at være stor diskrepans mellem disse to arter af definitioner. Dette gælder f.eks. procesbetragtningen, som vi senere vender tilbage til og spørgsmålet om, hvorvidt socialiseringen finder sted hele livet eller kun er et barndomsfænomen.

Grunden til at vi alligevel har fundet det formålstjenligt at beskæftige os relativt indgående med definitionerne er, at gennemgangen af disse er en illustration af nogle af de mere centrale problemer inden for den politiske socialiseringsforskning generelt set.¹⁷⁾

3. Grundlæggende antagelser i politisk socialiseringsforskning

Efter denne gennemgang af de definitioner, der kan identificeres inden for den politiske socialiseringsforskning, vil det være hensigtsmæssigt at diskutere de basale antagelser, der ligger til grund for socialiseringsforskningen, inden vi går over til at se på, hvad man helt konkret har undersøgt. Generelt siger Dawson & Prewitt, at politisk socialiseringsforskning drejer

16) S. A. Nielsen, op.cit., p. 7.

17) Vedr. dimension 1 henvises til afsnit 5. Forsøg på teoretisk afklaring. Vedr. dimension 2 henvises til afsnit 4.1. Det socialiserede individ. Vedr. dimension 4 henvises til afsnit 5.3. Gennemgang af Hirsch.

sig om "people-oriented" explanations of political events", og de opregner to grundlæggende antagelser bag socialiseringsforskningen: 18)

a) "political socialization theory assumes that citizens in different nations come to feel and believe differently about their political leaders and structures".

b) "A nation's political life is linked closely to the moods, manners, and values of its people. What citizens believe and feel about politics both reflect and shape the politics of their nation".

Den første antagelse finder vi ingen grund til at komme nærmere ind på. Derimod er der nok grund til at diskutere rimeligheden af antagelse b). Som det fremgår, betragter man holdningerne hos befolkningen som helhed som relevant for det politiske system. Ingen kan formentlig benægte, at befolkningens holdninger i et vist omfang vil influere på det politiske system, idet vedvarende utilfredshed i befolkningen formodentlig vil få systemet til at bryde sammen på et eller andet tidspunkt. Det, man eventuelt kunne sætte spørgsmålstegn ved, er, i hvor stor udstrækning befolkningen i almindelighed er i stand til at "shape the politics of their nation". Det vil måske være mere rimeligt at fokusere på de politiske eliter ud fra en betragtning om, at det er disse, der er de afgørende faktorer i et politisk system. En konsekvens af dette synspunkt må være, at den politiske socialiseringsforskning snarere end at beskæftige sig med holdningerne i befolkningen i almindelighed skulle koncentrere sig omkring den politiske socialisering af systemets eliter. Naturligvis vil man her støde på en lang række problemer, primært med hensyn til en identifikation af eliten eller eliterne.

Set under en anden lidt bredere synsvinkel behøver ovennævnte argumentation imidlertid ikke at betyde, at det bliver irrelevant at studere politiske holdninger hos befolkningen i sin helhed. Man kan således anlægge det synspunkt, at det er igennem socialiseringsprocessen de herskende klasser definerer virkeligheden for de undertrykte klasser på en sådan måde, at det bliver i de herskendes interesse. Denne synsvinkel ser man bl.a. refe-

18) Dawson & Prewitt, Political Socialization, p. 4 f.

reret hos Gunnar Skirbekk, der siger, at de "regler", der findes, ikke er fastsat af alle individer i samfundet, men kun af nogle. Dette betyder, at de regler, som samfundet fungerer efter, bestemmes af, hvilke definitioner, der anerkendes, med andre ord bliver det et spørgsmål om magt. På baggrund heraf hævder han:¹⁹⁾

"Magtproblemet ligger i, at visse grupper kan være privilegerede og visse grupper underprivilegerede, ud fra et implicit "spil". De, der er underprivilegerede, godtager også spillet, men de er ikke klar over, at de godtager et spil, som andre har defineret, og som andre høster fordelene af".

Ud fra denne betragtningsmåde bliver det relevant at undersøge holdningerne hos befolkningen i almindelighed, for at belyse i hvor høj grad det er lykkedes for de herskende klasser at definere "virkeligheden" for de undertrykte klasser. Desuden bliver det relevant at undersøge de mekanismer, gennem hvilke de herskende er i stand til at definere virkeligheden. En konsekvens af Skirbekks tankegang bliver, at de holdninger politisk socialiseringsforskning beskæftiger sig med, ikke er folks "virkelige" holdninger, men blot i større eller mindre grad en afspejling af de normer og værdier, som er fastlagt af de herskende klassers interesser.

4. Gennemgang af konkrete forskningsresultater

Når man skal forsøge at give en forholdsvis kort fremstilling af, hvad man har beskæftiget sig med inden for politisk socialiseringsforskning, vil det for overskuelighedens skyld være hensigtsmæssigt at sondre mellem 1) hvem 2) lærer hvad 3) af hvem 4) under hvilke omstændigheder og 5) med hvilken effekt.²⁰⁾

4.1. Det socialiserede individ

Det er karakteristisk for hovedparten af socialiseringsforskningen, at den primært har koncentreret sig omkring børn i alderen fra 4-5 op til 18 år. Således undersøger Greenstein de

19) Gunnar Skirbekk, Nymarxisme og kritisk dialektikk, Pax 1970, p. 21.

20) Greenstein, Children and Politics, p. 12.

politiske holdninger hos børn i alderen 9-13 år,²¹⁾ og Easton og Dennis beskæftiger sig med børn fra det 2. til det 8. skoleår.²²⁾ Desuden er det karakteristisk, at en række undersøgelser (således Easton & Hess, *The Child's Political World*, og Greenstein, *The Benevolent Leader*) især har beskæftiget sig med hvide middelklassebørn fra industrialiserede bysamfund.²³⁾

Bag denne interesse for at undersøge børns politiske holdninger ligger to (ofte implicitte) præmisser:

"First, that basic orientations toward politics are learned in early childhood and adolescence, and second, that this early socialization has important consequences for adult political behavior".²⁴⁾

Den første antagelse, at børn har politiske holdninger allerede i barndommen, findes der belæg for i den eksisterende forskning (jvf. nedenfor afsnittet om socialiseringsindholdet). Den anden antagelse, at den tidlige socialisering har væsentlige konsekvenser for den voksnes politiske adfærd, accepteres af størsteparten af den nuværende forskning inden for politisk socialisering. Således siger f.eks. Dawson & Prewitt:

"The experiences and developments that contribute most to the acquisition of political orientation are concentrated in the early years. This is especially true of basic political loyalties, identifications, and values".²⁵⁾

Imidlertid er der blevet rejst tvivl om denne antagelse. Hirsch peger på,²⁶⁾ at der ikke på nuværende tidspunkt eksisterer noget empirisk materiale, der kan underbygge antagelsen. En endelig skarpere kritik af tesen om den tidlige socialiserings determinerende betydning for den voksnes politiske adfærd fremføres af Sears, der hævder, at

"Whatever political constancy across the individual's life that does exist may be due as much to environmental continuities as to the persisting psychological effects of early socialization.

21) *Ibid.*, p. 12.

22) Easton & Dennis, *Children in the Political System*, 1969.

23) Lyons, *The Political Socialization of Ghetto Children*, i *The Journal of Politics*, 1970, p. 289.

24) Hirsch, *op.cit.*, p. 2.

25) Dawson & Prewitt, *op.cit.*, p. 43.

26) Hirsch, *op.cit.*, p. 3 f.

Most political research has been conducted in America, and during a period of extraordinary political calm and continuity. It may be that changes in the political environment of the magnitude of those occurring since 1963 have been sufficient to produce major changes in the political self, early socialization and maturational stages be damned".²⁷⁾

Parallelle synspunkter finder man hos Lise Togeby,²⁸⁾ der nok mener, at den tidlige socialisering kan have afgørende betydning for senere politisk adfærd, men i så fald er det fordi de tidlige politiske holdninger aldrig er blevet udfordret. Hun mener, at ydre politiske begivenheder (som f.eks. Vietnam-krigen) radikalt kan ændre de tidlige politiske holdninger hos et individ.

Spørgsmålet om det berettigede i antagelsen om den tidlige socialiserings betydning for den senere politiske adfærd er af fundamental betydning for den politiske socialiseringsforskning. Den altdominerende interesse for børns politiske holdninger er netop begrundet i hypotesen om de tidlige holdningers afgørende påvirkning af den voksnes politiske adfærd. I det øjeblik det viser sig, at hypotesen er forkert, bliver det set fra en politologisk synsvinkel uinteressant at beskæftige sig (i alt fald alene) med børns politiske holdninger.

Ganske vist ligger denne antagelse som nævnt til grund for størsteparten af den eksisterende politiske socialiseringsforskning. Imidlertid skal kort omtales to andre "skoler", der bygger på andre antagelser. Således står Pye som eksponent for en opfattelse, der kan udtrykkes med følgende paradigma:

"Culture → Child - rearing practices → basic modal personality types or predispositions → patterns of adult political behavior and roles".²⁹⁾

Med andre ord, der sker først en personlighedsudvikling, og det er med denne som basis at der senere foregår en politisk socialisering. En anden opfattelse finder man i "approksimitets-

27) Sears, Book Reviews, Midwest Journal of Political Science, 1971, p. 158.

28) Lise Togeby, Noter til foredrag i Studenterkredsen, pp. 9-14, upubliceret.

29) Easton & Dennis, op.cit., p. 78.

hypotesen", som Almond og Verba bygger på.³⁰⁾ Hypotesen siger simpelthen, at hvad der ligger nærmest i tid for det voksne individ, vil have den største indflydelse på dets politiske adfærd.

Det fremgår tydeligt, at disse to opfattelser er tilbøjelige til at underkende den tidlige politiske socialisering.

Efter denne diskussion af de præmisser, der ligger bag den nuværende forsknings altovervejende interesse for børn, vil vi se nærmere på de konkrete forskningsresultater, man er nået frem til. Man har naturligvis ikke kun betragtet børn som en homogen masse, men har i vid udstrækning søgt at differentiere med hensyn til forskellige karakteristika, primært køn, social klasse og race.

a) Køn. I sin New Haven undersøgelse finder Greenstein, at drenge gennemgående er bedre informeret om politik end piger.³¹⁾ Desuden finder han, at drenge i højere grad læser om politiske begivenheder,³²⁾ hvilket kan tolkes som en større interesse for politik blandt drenge end blandt piger. Disse kønsforskelle kan forklares ud fra en hypotese om, at børnene i overensstemmelse med det fremherskende kønsrollemønster snarere betragter politik som mandens end som kvindens domæne - en hypotese, der understøttes af Greensteins materiale.

Imidlertid viser det sig, at der ikke er nogen forskel mellem drenge og piger, når det drejer sig om deres villighed til at stemme, når de bliver 21 år, og piger var i højere grad end drenge tilbøjelige til at karakterisere valg som vigtige. Andre undersøgelser viser, at der på en række områder ikke findes kønsforskelle i de politiske holdninger hos børn. Således finder Lyons,³⁴⁾ at der ikke er nogen forskel mellem drenge og piger med hensyn til deres følelse af politisk effektivitet og med hensyn til deres politiske kynisme.

30) Ibid., p. 79 ff.

31) Greenstein, Children and Politics, p. 116 f.

32) Ibid., p. 117 f.

33) Ibid., pp. 119-25.

34) Lyons, op.cit., p. 301.

b) Social klasse. Med hensyn til forskelle i de politiske holdninger i forskellige sociale klasser finder Greenstein, at "... wherever consistent class differences appeared they showed that upper-status children exceed lower-status children in capacity and motivation for political participation".³⁵⁾

Det viser sig, at lav-status børn i lige så stor udstrækning som høj-status børn identificerer sig med et bestemt parti, men høj-status børnene kan lettere skelne mellem de to partier og deres forskellige politiske ledere, m.a.o. man ser et højere informationsniveau hos høj-status børnene.³⁶⁾ Desuden er høj-status børn tilbøjelige til at vurdere eksempelvis politiske ledere i lyset af deres partiidentifikation, mens dette ikke er tilfældet blandt lav-status børn. Endvidere fremgår det, at lav-status børn gennemgående vurderer politiske ledere højere end høj-status børn gør det, og Greenstein konkluderer,³⁷⁾ "that the lower-SES child is in effect more deferential towards leaders than the higher-status child".

c) Race. Som nævnt beskæftiger den politiske socialiseringsforskning sig i høj grad med hvide middelklassebørn. En undtagelse er imidlertid Lyons' undersøgelser af politiske holdninger hos børn i et negerslunkvarter. Lyons finder, at "negro children regardless of where they lived had a lower sense of efficacy and higher feelings of cynicism than white students".³⁸⁾

4.2. Socialiseringsindholdet

Easton & Hess påpeger, at man finder politiske holdninger hos børn allerede inden de begynder skolegangen.³⁹⁾ Hos amerikanske børn kan der allerede i 5-6 års alderen konstateres en positiv tilknytning til nationen, men det er karakteristisk, at denne holdning (som de fleste andre politiske holdninger i den tidlige barndom) udelukkende er affektiv - kognitive elementer

35) Greenstein, Children and Politics, p. 94.

36) Ibid., p. 96.

37) Ibid., p. 102.

38) Lyons, op.cit., p. 296.

39) Dawson & Prewitt, op.cit., p. 45.

finder man først på et senere tidspunkt. I en undersøgelse af schweiziske børn foretaget af Piaget & Weil viser det sig,⁴⁰⁾ at til trods for at børnene allerede fra 7-8 års alderen har en positiv tilknytning til Schweiz, er det først i 10-11 års alderen, at de har en korrekt opfattelse af, hvad Schweiz geografisk set egentlig er.

Man kan ligeledes konstatere tidlige holdninger til politisk autoritet. Greenstein finder,⁴¹⁾ at allerede i 9 års alderen betragter børn præsidenten og borgmesteren som vigtige personer, ligesom de vurderer dem meget positivt. Dette positive billede er dog noget aftagende med alderen. Tilsvarende resultater når Easton & Dennis frem til.⁴²⁾ Ligesom tilfældet var med holdningen til nationen, er holdningerne til politiske autoriteter udelukkende affektive i den helt tidlige barndom. Det er karakteristisk, at børn i andet skoleår i overvejende grad forbinder "government" med enten den siddende præsident eller George Washington. Børnene har altså en meget personaliseret opfattelse af politisk autoritet. Denne holdning aftager imidlertid fra 2. til 8. skoleår, hvor børnene har fået en mere formaliseret og institutionaliseret opfattelse af politisk autoritet, bl.a. udtrykt ved at børn i 8. skoleår først og fremmest forbinder kongressen og stemmeafgivning med "government".⁴³⁾

Generelt hævder Dawson & Prewitt,⁴⁴⁾ at der sker en udvikling fra 7 til 13 års alderen i retning af, at børn i stigende grad er i stand til at opfatte mere abstrakte politiske symboler, og de bliver bedre i stand til at differentiere symboler og institutioner. Samtidig hermed sker der en stigning i deres informationsniveau, og i takt hermed aftager de positive holdninger til politisk autoritet, men forbliver dog mere fremherskende end hos voksne. Sammenlignet med voksne er det ligeledes karak-

40) Piaget & Weil, Emergent Citizenship, i Sigel, Learning about Politics, pp. 18-30.

41) Greenstein, Children and Politics, pp. 32-39.

42) Easton & Dennis, The Child's Image of Government, i Sigel, op.cit., p. 42.

43) Ibid., p. 36 ff.

44) Dawson & Prewitt, op.cit., p. 48 f.

teristisk, at børn har en mindre følelse af politisk kynisme.⁴⁵⁾

Med hensyn til holdningerne til politiske partier viser en række undersøgelser, at børn meget tidligt identificerer sig med et af de to store amerikanske partier. Således finder Easton & Hess, at størsteparten af børn fra 2. til 8. skoleår føler sig tilknyttet et af de to partier og ville stemme på det, såfremt de kunne.⁴⁶⁾ Et tilsvarende resultat når Greenstein til i sin New Haven undersøgelse.⁴⁷⁾ Også for parti-identifikationen gælder det, at børn opnår denne længe inden de har nogen som helst information om partierne.⁴⁸⁾

Generelt set synes man udelukkende at have undersøgt specifikt politiske holdninger. Ud fra en betragtning om det økonomiske systems relevans for det politiske system ville det være frugtbart også at undersøge udviklingen af holdninger over for den private ejendomsret, indkomst- og formueuligheder og lignende. Områder som os bekendt overhovedet ikke er inddraget i den politiske socialiseringsforskning, skønt en definition som for eksempel Greensteins naturligt lægger op til sådanne undersøgelser (jvf. ovenfor).

4.3. Socialiseringsagenter

Der findes kun et forholdsvis begrænset empirisk materiale m.h.t. de politiske socialiseringsagenter. Dawson & Prewitt opregner følgende agenter:⁴⁹⁾ Familien, "peer groups", skolen, sociale grupper (som f.eks. klasse og race), sekundære grupper (som f.eks. politiske og faglige organisationer), politiske erfaringer samt massekommunikationsmidlerne. Der er nogenlunde almindelig enighed om, at alle disse spiller en rolle for politisk socialisering, men der er ikke enighed om disse agenter relative indflydelse. Bortset fra spørgsmålet om, hvem der fungerer som agenter, identificerer Dennis, hvad han kalder "the basic subsidiary questions":⁵⁰⁾

45) Jennings & Niemi, *The Transmission of Political Values from Parent to Child*, i The American Political Science Review, marts 1968, p. 178.

46) Lane & Sears, Public Opinion, p. 20.

47) Greenstein, Children and Politics, p. 71.

48) Ibid., p. 72 ff.

49) Dawson & Prewitt, op.cit., pp. 99-200.

50) Dennis, op.cit., p. 108.

"The identification of which agents have roles in given settings, how much influence each has and the direction of influence, and what is the nature of the internal and external factors that explain the effects that each agent may have".

Det er disse spørgsmål, der kun i ringe omfang er belyst ved empiriske undersøgelser.

Generelt opfatter de fleste politiske socialiseringsforskere familien som i alt fald én af de vigtigste socialiseringsagenter. Hyman siger direkte,⁵¹⁾ at familien udgør den vigtigste agent - et synspunkt som også Greenstein tilslutter sig.⁵²⁾ Dawson & Prewitt tilskriver ligeledes familien en central rolle, men siger lidt forsigtigt, at "the family is one of the key structures through which political socialization occurs".⁵³⁾

En undersøgelse af Jennings og Niemi synes imidlertid at vise, at hypotesen om familiens stærke indflydelse ikke er holdbar.⁵⁴⁾ Undersøgelsen belyser sammenhængen mellem de politiske holdninger hos Børn i det 12. skoleår og de politiske holdninger hos børnenes forældre. De holdninger, Jennings og Niemi undersøgte, var 1) partiidentifikation, 2) holdningerne til fire specifikke issues, 3) holdningerne til forskellige sociale grupper, 4) politisk kynisme samt 5) de religiøse holdninger. Det viste sig, at der var relativt stor overensstemmelse mellem forældrenes og børnenes partiidentifikation, hvilket falder sammen med resultater fra andre undersøgelser.⁵⁵⁾ Men med hensyn til de øvrige dimensioner fandt Jennings og Niemi kun moderat eller slet ingen sammenhæng mellem forældrenes og børnenes holdninger. På baggrund heraf konkluderer de, at

"... any model of socialization which rests on the assumption of pervasive currents of parent-to-child value transmission of the type examined here is in serious need of modification".⁵⁶⁾

51) Citeret fra Dennis, op.cit., p. 108.

52) Hirsch, op.cit., p. 7.

53) Dawson & Prewitt, op.cit., p. 121.

54) Jennings & Niemi, op.cit.

55) Citeret i Lane & Sears, op.cit., p. 20.

56) Jennings & Niemi, op.cit., p. 183.

Skolen er en anden socialiseringsagent, som socialiseringsforskere normalt betragter som væsentlig. Dawson & Prewitt forsøger at identificere de måder, hvorpå skolen fungerer som agent,⁵⁷⁾ men mangler i det store og hele et empirisk materiale til testning af deres hypoteser. I det hele taget er mængden af data om socialiseringsagenterne som allerede omtalt meget begrænset. Samtidig er der en tendens til, at de forskellige forskere identificerer én bestemt gruppe som den vigtigste agent. Dette forekommer at være en lidt for snæver synsvinkel. Således peger Dennis på, at det er nødvendigt at arbejde ud fra en bredere hypotese, f.eks.⁵⁸⁾

"... that the views of the socialized are likely to follow the socializers who most often interact with him, present more explicit political content to him, and have higher saliency, prestige and capacity to influence him generally".

Dennis mener, at en sådan bredere hypotese er nødvendig, eftersom socialiseringsagenterne formentlig vil variere fra system til system, fra stratum til stratum osv. En tilsvarende tankegang finder man hos Sears.⁵⁹⁾

Iøvrigt turde det være indlysende, at den ensidige interesse for børn i socialiseringsforskningen samt de antagelser, der ligger bag denne interesse, i vid udstrækning bestemmer, hvilke socialiseringsagenter man fokuserer på. Således kommer man til at udelade den betydning arbejdspladser, universiteter osv. kan have for et individs politiske socialisering.

4.4. Politisk kultur, samfundsstrukturer

Det er karakteristisk for størstedelen af forskningen inden for politisk socialisering, at den er foretaget på amerikansk grund. Dette giver undersøgelserne en kulturel bias, og en stor del af de resultater, man er nået til, er måske netop fremkommet som resultat af den specielle amerikanske kontekst. Under alle omstændigheder kan resultaterne ikke tilskrives universel gyldighed, eftersom man ved tilsvarende undersøgelser i andre kulturer måske vil nå til helt andre resultater. Dette punkt skal

57) Dawson & Prewitt, op.cit., pp. 143-80.

58) Dennis, op.cit., p. 109.

59) Sears, op.cit., p. 156.

iøvrigt ikke gøres til genstand for en nærmere diskussion her, blot skal det nævnes, at der findes en række tværkulturelle undersøgelser af politisk socialisering. F.eks. har Converse & Dupeux foretaget en undersøgelse, hvori de sammenligner USA og Frankrig.⁶⁰⁾ Det viser sig, at kun 28% af de franske respondenter var i stand til at karakterisere deres fars politiske adfærd, mens tallet for USA var 82%. Samtidig var der en positiv korrelation i begge lande mellem tilbøjeligheden til selv at have en partiidentifikation og kendskabet til faderens politiske adfærd, m.a.o. ingen forskel i så henseende mellem de to lande. Heraf slutter Converse & Dupeux, at de tværnationale forskelle skyldes forskelle i socialiseringsprocesserne i de to lande. Dette eksempel kan illustrere det ovennævnte forhold, at den politiske socialisering er kulturbestemt, altså at de resultater den politiske socialiseringsforskning når frem til ikke har universel gyldighed.

4.5. Socialiseringens makro-effekter

Den politiske socialiserings effekt på det politiske system er et område, som overhovedet ikke er gjort til genstand for empirisk forskning. Iøvrigt skal spørgsmålet ikke behandles nærmere her, idet det vil blive belyst i de følgende afsnit.

5. Forsøg på teoretisk afklaring

5.1. Behovet for teoretisk afklaring

I kritikken af den hidtidige politiske socialiseringsforskning er den manglende begrebsmæssige og teoretiske afklaring et gennemgående kritikpunkt. Merelman anklager således den nuværende forskning for at lide af "vulgar empiricism".⁶¹⁾ Denne ulempe finder han kunne imødegås ved at skabe "conceptual unification" med udgangspunkt i udviklingspsykologien.⁶²⁾ Hirsch siger med Sigel, at en politisk socialiseringsteori ikke eksis-

60) Converse & Dupeux, *Socialization into Apathy*, i Dogan & Rose (eds.), European Politics. A Reader, pp. 114-20.

61) Merelman, *The Development of Political Ideology: A Framework for the Analysis of Political Socialization*, i APSR, vol. 63, p. 764.

62) Ibid., p. 764.

sterer,⁶³⁾ men at man alligevel er i stand til at identificere "a theoretical strand running through most of the research. It is primarily Freudian psychoanalytic", hvad han angriber med henvisning til Froman's kritik heraf.⁶⁴⁾ Hirsch peger endvidere på behovet for en teori, der inddrager en "learning theory", og kritiserer den eksisterende forskning for dens manglende procesbetragtning. Dennis finder ligeledes, at der er behov for en teori og i særdeleshed, hvad han kalder "operational theorizing", hvorved han forstår en slags brobygning mellem "dataindsamlere" og "abstrakte teoretikere".⁶⁵⁾ Endvidere fremhæver han, at det væsentligste aspekt af politisk socialisering til udvikling af en politisk teori er socialiseringens effekt på det politiske system.⁶⁶⁾ En tilsvarende tankegang finder vi hos Easton, der peger på ønskeligheden af, hvad han kalder en politisk teori om politisk socialisering, hvis mål skulle være at demonstrere relevansen af socialiseringsfænomener for politiske systemers måde at fungere på.⁶⁷⁾

5.2. Merelman

Når vi i det følgende skal gennemgå Merelman's betragtninger om udviklingspsykologiens mulige bidrag til den politiske socialiseringsforskning, skal det først og fremmest opfattes som en illustration af problematikken. Man kunne indvende, at vi ikke yder retfærdighed mod det psykologiske approach ved at holde os til Merelman - en indvending, der formodentlig er berettiget. Når vi alligevel bruger Merelman, skyldes det for det første, at han eksplicit bygger på Piaget, og for det andet - hvad vi finder

63) Hirsch, op.cit., p. 11.

64) Froman citeres for tre kritikpunkter af det freudianske approach:

- a) It draws attention away from possible agents of learning other than parents such as peer groups mass media and school sources
- b) It has not been adequately tested
- c) More importantly, it tends to blend together the component parts of what has been referred to as "images" at the cost of theorizing about the learning process.

65) Dennis, op.cit., p. 87.

66) Ibid., p. 89.

67) Easton, op.cit., p. 1.

er væsentligt - at han helt eksplicit søger at vise, hvorledes man kan integrere politiske socialiseringsdata i hans generelle begrebsramme om personlighedsudvikling.⁶⁸⁾ Herved maner han at kunne skabe begrebsmæssig enhed ("conceptual unification") inden for politisk socialiseringsforskning, der som nævnt anklages for "vulgar empiricism".

Merelman, hvis essay drejer sig om de personlighedsudviklingsmæssige rødder for skabelsen af politiske ideologer, søger i slutningen af dette at påvise approachens relevans for politisk socialisering.⁶⁹⁾ Denne påvisning foregår i to faser. For det første ønsker han at vise, hvorledes approachen kan bidrage til en bedre forklaring af allerede eksisterende socialiseringsdata. Med den udviklingsmæssige sekvens som hovedforklaringsvariabel belyser han "the child's oft-noted authoritarianism"⁷⁰⁾ og "the benevolent leader syndrome".⁷¹⁾ Endvidere benytter han den psykologiske identifikationsproces til forklaring af, hvorfor partiidentifikationens overførsel fra voksne til børn er lettest i de tidligste barndomsår, og hvorledes der sker ændringer i denne overførsel over tid.⁷²⁾ For det andet søger han at påvise begrebsapparatets "analytiske anvendelighed til fremsættelse af originale hypoteser". Her opererer han med tre planer. For det første hvad han betegner som en "low level hypothesis". Herunder fremsætter han den hypotese, at børns fødselsrækkefølge influerer på deres muligheder for at blive politiske ideologer.⁷³⁾ For det

68) Merelman, op.cit., p. 764.

69) Det følgende bygger primært på Merelman, op.cit., pp. 764-66.

70) Her peger han på

- a) barnets naturlige tendens til at idealisere historien
- b) dets tro på, at mennesket er ude af stand til at ændre verden
- c) dets opfattelse af retfærdighed som en selvregulerende, mekanisk og udsonende proces

71) Her henviser han til barnets manglende evne til a) at tænke abstrakt, b) at være selvbevidst i dets tænkning og c) at relatere konkrete vurderinger til generelle regler

72) Han påpeger således, at overførslen er lettest, fordi børnene i den tidlige barndom opfatter forældrene som personificeringen af en stabil moralsk orden. Ændringer i overførslen søger han at forklare bl.a. ved det stigende antal skilsmisser.

73) Første og sidstfødte barn skulle have størst muligheder for at blive ideologer, fordi de modtager mest varme fra deres forældre.

andet fremkommer han med en "middle range" hypotese, der siger, at den konsistens i moralske standarder og vurderinger, der anses for at være nødvendig for at være politisk ideolog, primært vil findes hos mennesker, hvis forældre var varme mod dem og disciplinerede dem psykologisk. For det tredje en "system level" hypotese. Her peger han på forskelle i "vækstrater" i det enkelte individs henholdsvis kognitive og moralske udvikling kan få konsekvenser på "system-plan". Imidlertid benytter han "system" en smule utraditionelt, idet han illustrerer forskellene i vækstraternes betydning ved at foreslå, at folk med relativt hurtig kognitiv udvikling kan tænkes at blive matematikere, mens folk med relativt hurtig moralsk udvikling kan tænkes at blive præster! På system-plan ser han desuden på, at venstrebevægelser sammenlignet med højrefløjsbevægelser hviler på en mere usikker psykologisk basis.⁷⁴⁾ Endelig mener han, at det vil være meget vanskeligt at have en befolkning med "the psychological requirements", der korresponderer med et stabilt demokrati (til hvis egenskaber han henregner åbenhed, fleksibilitet, gradvis reformering, tolerance osv.).

Imidlertid er det tvivlsomt, i hvor stor udstrækning Merelman's betragtninger kan bidrage til en "conceptual unification" inden for den politiske socialisering. Formålet med en sådan må i den sidste ende være at nå frem til en teoretisk afklaring. Merelman's indsats synes ikke at lede frem mod en politisk teori om politisk socialisering. Den er snarere en psykologisk teori om den generelle socialiserings politiske aspekter. Og nogle af de ting, Merelman fremhæver, synes at være mere kuriøse end centrale som f.eks. fødselsrækkefølgens betydning for skabelsen af politiske ideologer vil blive forbigået i tavshed. Derimod kan vi se lidt nærmere på spørgsmålet om højre- og venstrebevægelsers psykologiske basis. Her finder vi, at Merelman's approach, der tager udgangspunkt i mikro-planen, ikke er det mest hensigtsmæssige. Til forklaring af højre- og venstrebevægelsers mulighed for succes vil det formodentlig være langt mere nærliggende at analysere andre faktorer, end dem Merelman peger på. Således kunne

74) Venstrebevægelser appellerer til et højt niveau af moralsk og kognitiv udvikling. Højrefløjsbevægelser appellerer til barnets tidligst indpodede og mest "naturlige form for tænkning".

man tage udgangspunkt i det samfund, de pågældende bevægelser fungerer i, og se på forhold som hvem der ejer eller kontrollerer kommunikationsmidlerne, hvem der fastsætter indholdet af uddannelsen i skoler, på universiteter, i børnehaver osv. Med andre ord finder vi, at en analyse på makro-planet vil være mere hensigtsmæssig.

Greenstein er inde på parallelle betragtninger, idet han (som svar på kritik af manglende hensyntagen til generelle menneskelige udviklingsteorier) påpeger:⁷⁵⁾

"The Psychologist has an intrinsic concern with developmental processes; the political scientist is concerned with developmental processes only insofar they are antecedents of the individual's later behavior - and in particular those aspects of his behavior that affect the functioning of political systems and subsystems".

Endelig skal det dog siges, at vi finder, at en nærmere inddragelse af udviklingspsykologien i den politiske socialiseringsforskning på mange måder vil kunne tænkes at have en gavnlig virkning. Således vil en mere bevidst anvendelse af udviklingspsykologien formodentlig være mere hensigtsmæssig end den nuværende implicite og delvist ubevidste freudianisme, som Hirsch⁷⁶⁾ anklager hovedparten af den eksisterende forskning for at være baseret på.

5.3. Hirsch. - Procesbetragtningen

Som det fremgår af afsnittet om definitionerne af politisk socialisering, lægger alle de dér opregnede forfattere vægt på, at socialiseringen er en proces. Blandt kritikerne af den manglende konsekvens af definitionerne i den konkrete forskning er Hirsch, der med Sigel siger:⁷⁷⁾ "Socialization is a misnomer for what we study because we study what children have learned (the output) not how they learned it". Med andre ord ser man på indholdet og ikke på processen. Endvidere peger Hirsch på (igen med henvisning til Sigel), at man studerer ændringer i "hvad" over tid og heraf slutter sig til et udviklingsforløb. En frem-

75) Greenstein, A Note on the Ambiguity of Political Socialization, p. 975.

76) Hirsch, op.cit., p. 11.

77) Hirsch, op.cit., p. 10.

gangsmåde han finder betænkelig, idet man bruger faktorer som alder og klasse som direkte socialiseringsagenter, skønt disse i realiteten sandsynligvis står som mellemlid ("mediates") mellem agenten og indholdet. En anden, der peger på den manglende procesbetragtning, er Dennis, der siger: "Indeed the whole area of the political learning process remains virgin territory".⁷⁸⁾

Inden vi går over til at se på Hirsch' "positive" bidrag til en teoretisk afklaring, vil det være formålstjæntligt at betragte begreberne statistisk, komparativ statistisk⁷⁹⁾ og dynamisk. Et typisk eksempel på en statistisk betragtningsmåde er en undersøgelse af et lands politiske kultur på tidspunkt t_0 (man kan tænke sig en række opinionsundersøgelser af befolkningen angående dens holdninger til det politiske system). Hvis man på tidspunkt t_1 undersøger den samme befolkning og sammenligner med holdningerne på tidspunkt t_0 , har man foretaget en komparativ statistisk undersøgelse. Man vil kunne se, at holdningerne (evt.) er ændrede, men analysen fortæller os ikke, hvordan disse er blevet ændret. En dynamisk analyse forsøger netop at give svaret på "hvordan" og er en undersøgelse af, hvad der foregår mellem t_0 og t_1 , af hvilke processer der har fundet sted over tid.

De undersøgelser, man har foretaget inden for politisk socialisering, har ikke været dynamiske, men statiske eller komparativ statiske. Som eksempel kan vi nævne Greensteins New Haven undersøgelse. Denne er imidlertid kun statistisk og ikke komparativ statistisk, idet han i stedet for at lave en række cross-section undersøgelser af samme skoleklasser på forskellige klassetrin, slutter sig til en udvikling ved på det samme tidspunkt at undersøge en række klasser på forskellige klassetrin. Således finder han "udviklingen" ved at sammenligne de ældre klassers holdninger med de yngres - en fremgangsmåde der er betænkelig. For det første fordi forskellene kan skyldes "specielle ideosynkrasier" ved hans stikprøve (et problem han selv er klar over).⁸⁰⁾ For det andet er der sandsynlighed for, at der kan fremkomme en systematisk fejl, idet de ældre klasser ikke er "produkter" af helt den samme tid og helt de samme omstændigheder som de yng-

78) Dennis, op.cit., p. 108.

79) Stonier & Hague, A Textbook of Economic Theory, p. 499.

80) Greenstein, Children and Politics, p. 161.

re.⁸¹⁾ Sandsynligheden herfor vil være en voksende funktion af den aldersmæssige forskel mellem stikprøverne og af hastigheden af ændringstakten i samfundet.

Hirsch finder, at de hidtidige socialiseringsforskere ikke har baseret deres undersøgelser på et "theoretical framework", der kan skabe orden i deres data,⁸²⁾ og han ønsker at formulere en sådan, der vil gøre os i stand til at få indsigt i den politiske socialiseringsproces. Sin "mere adækvate politiske socialiseringsteori" lader han bestå af en eklektisk blanding af følgende elementer:⁸³⁾

- 1) Prior studies of political socialization
- 2) Social learning theory
- 3) Some propositions derived from culture theory and personality theory

En tilsvarende læggen vægt på "the learning process" finder man hos Froman,⁸⁴⁾ der mener, at "the primary question of political socialization is how do children learn political relevant attitudes and behaviors". Vi skal ikke i denne sammenhæng komme nærmere ind på indholdet af forskellige psykologiske "læreprocesmodeller".

I stedet vil vi se på spørgsmålet om, hvorvidt man via læreprocesbetragtningen har vejen frem inden for den politiske socialiseringsforskning. Til illustration af en efter vor mening overdreven forventning til resultaterne af inddragelse af en mere rendyrket procesbetragtning kan vi citere følgende:⁸⁵⁾

"Man vil - via kendskabet til "mekanismerne" - kunne dømme om, hvorvidt den tidlige socialisering er særlig basal, hvordan forholdet er mellem tidlig og sen socialisering, hvorvidt der er væsensforskelle mellem børne- og voksensocialisering. Og via denne viden vil det være muligt ud fra socialiseringsdata at forudsige noget om senere politisk adfærd og dermed noget om systemkonsekvenserne af politisk socialisering. Endvidere vil man kunne bestemme socialiseringsagenternes relative indflydelse ud fra deres mulighed for at påvirke mekanismerne".

81) Se f.eks. Sears, op.cit., p. 157.

82) Hirsch, op.cit., p. 12.

83) Ibid., p. 20.

84) Citeret fra Dennis, op.cit., p. 105.

85) S. A. Nielsen, op.cit., p. 18.

Der kan imidlertid sættes en række spørgsmålstegn ved indholdet af citatet. For det første afhænger indholdets "rigtighed" af den måde, procesbetragtningen defineres på. Hvis man tager udgangspunkt i en definition i retning af "en inddragelse af alle relevante faktorerers samspil over tid" eller i "en inddragelse af alle de forhold (herunder mekanismer) vi mangler kendskab til", er det klart, at processen må blive det centrale begreb, der gør os i stand til at forstå alt det, vi ikke ved i øjeblikket. Med andre ord vil der være tale om en tautologi. Hvis man derimod i kravet om en øget analyse af processen lægger en mere systematisk inddragelse af psykologernes forskellige "learning theories", er Sander A. Nielsens konklusioner tvivlsomme. (jvf. nedenfor). Han definerer selv procesbetragtningen som "en identificering af de faktorer, der i et samspil skaber socialiseringsindhold".⁸⁶⁾ Denne synes at ligge meget tæt op ad en definition, der gør citatet til en tautologi.

For det andet er der spørgsmålet om prædiktion. Her skriver Sander A. Nielsen lidt vagt "at man ud fra socialiseringsdata vil kunne forudsige noget om senere politisk adfærd". Hertil skal det siges, at der ikke var nogen mening med politisk socialiseringsforskning, hvis man overhovedet ikke havde mulighed for nogen som helst grad af forudsigelse. Men dette er formodentlig heller ikke, hvad Nielsen tænker på med "noget", idet han et par linier tidligere skriver, at "Hirsch' kritik [af den manglende procesbetragtning] synes at være særlig væsentlig, fordi en opfyldelse af kritikken vil tage brodden af de allerede nævnte kritikpunkter". Blandt disse er netop den manglende prædiktion. Imidlertid er problemet, at selv en nok så velforankret "learning theory" ikke alene (hvad Hirsch dog også erkender)⁸⁷⁾ kan forudsige senere politisk adfærd. Denne vil være et produkt af både situationelle data og personlighedsdata,⁸⁸⁾ og en social learning theory kan næppe forventes at give os en vægtfordeling mellem disse to arter af data.

For det tredje (hvad der ikke er en kritik af S. A. Nielsen) frygter vi, at en centrering omkring learning theory kan føre

86) Ibid., p. 18.

87) Hirsch, op.cit., p. 21.

88) For en udbygning af denne, se Greenstein, op.cit., p. 973.

til, at man "glemmer" det politologiske approach. Nielsen er selv inde på, at Hirsch tenderer i retning af at falde i denne grøft.⁸⁹⁾

Endelig skal det dog siges, at en nærmere inddragelse af learning theory formodentlig vil være frugtbar på en lang række områder. Men pointen er, at vi ikke forventer, at denne automatisk kan give os en forståelse af det efter vor mening mest relevante, nemlig den politiske socialiserings effekt på det politiske-system.

5.4. Dennis

Dennis forsøger (som ovenfor nævnt) at bygge bro mellem "abstrakte teoretikere" og "dataindsamlere". Denne brobygning foretager han ved en gennemgang af, hvad han betegner som ti centrale problemdimensioner, nemlig:⁹⁰⁾

- 1) System relevance of political socialization
- 2) Varieties of content of political socialization
- 3) Political socialization across the life cycle
- 4) Political socialization across generations
- 5) Cross-cultural aspect of political socialization
- 6) Sub-group and sub-cultural variations
- 7) The political learning process
- 8) The agents and agencies of political socialization
- 9) The extent and relative effects of political socialization upon different individuals
- 10) Specialized - especially elite - political socialization

Sondringen mellem disse dimensioner er analytisk, og "konkrete" undersøgelser vil således falde ind under flere dimensioner. Dennis bruger disse ti dimensioner til en definition af politisk socialisering som sub-disciplin inden for den politiske videnskab.⁹¹⁾ Han finder, at denne definition kan bruges til at samle den eksisterende forskning, der er udført ud fra forskelligartede teoretiske interesser. Desuden benytter Dennis de ti dimensioner til konstruktion af et diagram, der viser "The flow of influence in political socialization within a political system".⁹²⁾

89) S. A. Nielsen, op.cit.

90) Dennis, op.cit., p. 88.

91) Ibid., p. 112.

92) Ibid., p. 113.

Imidlertid har Dennis ikke med dette skabt en "operational theory", hvad der ifølge essayet var hans agt.⁹³⁾ I hvert tilfælde ikke hvis man lægger vægt på termen teori og lader "forklaring" være et konstituerende element i dens begrebmæssige indhold. Dennis' diagram siger således ikke noget om, hvorledes de forskellige variable indvirker på hinanden og med hvilken effekt. Den mest dækkende betegnelse synes således at være et analyse-skema (hvorved vi forstår: "en oversigt over de faktorer, analytikerne mener må tages i betragtning ved en forklaring, det er med andre ord en systematisering af et begrebsapparat, men siger ingenting om relationerne mellem disse faktorer i det konkrete tilfælde").⁹⁴⁾ Imidlertid er det klart, at et analyseskema som f.eks. Dennis' kan være et væsentligt skridt på vejen mod en teori, men pointen er, at sammensætningen af de ti dimensioner ikke per se udgør en teori. Mens Dennis således ikke har lavet en brobygningsteori, kan man med hans egne ord beskrive hans indsats som "an effort to say briefly and more explicitly what the field of research into political socialization is about and to specify its central concerns".⁹⁵⁾

5.5. Easton

Endelig skal vi se på Easton, der som nævnt peger på behovet for en egentlig politologisk teori, hvad han kalder en politisk teori om politisk socialisering. Han peger på tre mulige teorier, nemlig 1) allocative theory, 2) system-maintenance theory og 3) systems-persistence theory. Disse skal gøres til genstand for en behandling i det følgende.

1) Allocative theory. Ved en allocative theory for et demokrati forstår Easton "a conceptual structure for understanding how values (valued things) are allocated among members of a democracy".⁹⁶⁾ Easton mener, at politisk socialisering kan inkorporeres i denne teori, eftersom den tidlige indlæring vil påvirke den senere deltagelse i allokeringsprocessen i samfundet.

93) Ibid., p. 87.

94) E. Rasmussen, Komparativ Politik I, p. 260.

95) Dennis, op.cit., p. 114.

96) Det følgende afsnit bygger primært på Easton, op.cit., pp. 1-11 og Easton & Dennis, Children in the Political System, især pp. 47-69.

Imidlertid eksisterer der endnu ikke nogen allocative theory, der er tilstrækkeligt sammenhængende til, at den kan anvendes som teoretisk ramme for politisk socialiseringsforskning. Desuden hævder Easton, at politisk socialisering set i lyset af en allocative theory ikke yder nogen teoretisk retfærdiggørelse for, at man beskæftiger sig med politisk socialisering - et synspunkt, der forekommer noget inkonsekvent, eftersom den teoretiske relevans under denne synsvinkel netop ifølge Easton vil være socialiseringens betydning for den politiske allokeringssproces.

2) System-maintenance theory. Ud fra denne teori vil man analysere politisk socialisering under den synsvinkel, hvorledes socialiseringen bidrager til det politiske systems stabilitet, eller lidt hårdere trukket op, dets uforandrede eksistens. Easton analyserer en række af de almindeligt accepterede definitioner og konkluderer på baggrund heraf:⁹⁷⁾

"They suggest that somehow an adult generation is able to mould a rising generation into something like its own adult image. Theoretically, this kind of conceptualization clearly implies that the outcome of socialization is to provide for the continuity of existing forms and actions, that is, to insure the stability, both in the sense of consensus or order (as against chaos) and of constancy of the system over time".

Uanset om man analyserer politisk socialisering i funktionsanalytisk regi, hvor man vil betragte socialiseringen som en nødvendig funktion til at sikre kontinuiteten i de strukturer, der varetager andre nødvendige funktioner, eller om man blot analyserer politisk socialisering i lyset af dens observerede konsekvens, er størsteparten af den eksisterende forskning tilbøjelig til at konkludere, at politisk socialisering vil føre til stabilitet (system-maintenance).⁹⁸⁾ Et væsentligt problem i denne forbindelse er, at der hersker stor uklarhed med hensyn til stabilitetsbegrebet. Easton sonderer mellem a) vertikal (intergenerationel) stabilitet og b) horisontal (intragenerationel) stabilitet, som han igen underopdeler i kollektiv homogenitet og subjektiv konsistens.⁹⁹⁾ Disse begreber skal ikke gøres til genstand for

97) Easton, op.cit., p. 5.

98) Ibid., p. 6.

99) Ibid., pp. 6-9.

en nærmere redegørelse her, blot skal det påpeges, at Easton mener at kunne vise, at "these are the theoretical modes dominant in the study of socialization".¹⁰⁰⁾

Denne system-maintenance bias, som Easton hævder, at den nuværende politiske socialiseringsforskning er præget af, er som Easton også peger på, en konsekvens af de definitioner, der lægges til grund for socialiseringsforskningen. Således rammer Eastons kritik primært de forskere, der opererer med hvad vi har kaldt positive definitioner. Dette understreges ligeledes af Greenstein, når han siger,¹⁰¹⁾ at studier af politisk socialisering naturligvis ikke nødvendigvis har en konservativ bias. Dette vil afhænge af definitionen af politisk socialisering.

Betragter man politisk socialisering i lyset af system-maintenance theory, fokuserer man uvilkårligt på socialiseringens betydning for det politiske systems stabilitet. Man betragter politisk socialisering som midlet til at indpode de eksisterende normer, og i det omfang dette ikke lykkes, vil man tale om utilstrækkelig eller mangelfuld socialisering. Man beskæftiger sig altså ikke med de ændringer i det politiske system, socialiseringen kan føre til, eller betragter i alt fald ændringer som noget sekundært. Således siger Easton:¹⁰²⁾

"The major drawback of the theoretical perspective that emphasizes system-maintenance is that research inspired by a concern for stability, whether in the form of vertical continuity or horizontal integration, must overlook a whole range of consequences that socialization has for political diversity, conflict, and change".

Easton finder, at konsekvenserne af politisk socialisering ligeså vel kan være ændringer i det politiske system, som det kan være stabilitet. Hermed må han forkaste system-maintenance teorien som teoretisk ramme for politisk socialiseringsforskning, idet den bliver for snæver. I stedet må der opstilles en teoretisk ramme, inden for hvilken der gives mulighed for, at socialiseringens konsekvenser ligeså godt kan være ændringer i systemet som stabilitet. Endvidere ønsker Easton at inkorporere den

100) Ibid., p. 9.

101) Greenstein, op.cit., p. 973.

102) Easton, op.cit., p. 9.

politiske socialisering i en generel politisk teori. Det er det, han mener at kunne gøre gennem sin system-persistence theory.

3) Systems-persistence theory. Easton taler om, at et politisk system "persists", når følgende betingelser er opfyldt: a) der foregår en fordeling af værdier og b) denne fordeling betragtes som autoritativ det meste af tiden af de fleste medlemmer af systemet.¹⁰³⁾ Systems-persistence teorien vil søge at identificere de betingelser, der skal være opfyldt for at et hvilket som helst politisk system kan "persist". Selve persistence teorien skal ikke behandles nærmere her, idet det mest relevante problem for vort formål er, hvorledes Easton relaterer den politiske socialisering til sin teori. Han siger, at det spørgsmål, man må stille med hensyn til socialisering, er:¹⁰⁴⁾

"What part, if any, does socialization play in enabling a political system to persist, even in the face of a variety of stresses and strains on the essential system variables [dvs. de to ovenfor nævnte betingelser for at et system "persists"] to which most systems are exposed?"

Easton ønsker altså at fastslå, hvilken betydning socialiseringen har for et systems persistence. Man kan her stille det spørgsmål, om det overhovedet er muligt at socialisere til persistence, m.a.o. hvilken form og hvilket indhold skal en socialisering til persistence have? Det synes som om det kun vil dreje sig om at socialisere medlemmerne af et politisk system til at acceptere ikke blot det eksisterende system, men også et hvilket som helst andet system, der måtte afløse det eksisterende. Med andre ord skulle man socialisere til ubetinget underkastelse under enhver politisk autoritet. Ganske vist synes Eastons kritik af stabilitetsteoretikerne rimelig, men på den anden side forekommer hans sammenkædning af politisk socialisering og systems-persistence teorien os lidet frugtbar, idet socialisering set i relation til persistence bliver intetsigende.

Easton mener, at han ved at inkorporere politisk socialisering i sin persistence teori undgår at anlægge en stabilitetsbetragtning på politisk socialisering. Dette er på sin vis korrekt, idet persistence teorien (modsat system-maintenance teorien) åb-

103) Easton & Dennis, op.cit., p. 49.

104) Ibid., p. 51.

ner mulighed for endog gennemgribende ændringer i et politisk system. Politisk socialisering kan inden for denne teoretiske ramme ligeså vel føre til ændringer i det politiske system (eller eventuelt til dets sammenbrud) som til stabilitet. Således har system-teorien som Easton selv siger ikke nogen indbygget konservativ bias.¹⁰⁵⁾ Imidlertid forekommer det os, at Easton i virkeligheden anlægger en stabilitetsbetragtning, når han siger, at politisk socialisering er en "respons-mekanisme", gennem hvilken et politisk system kan søge at undgå stress på sine "essential variables".¹⁰⁶⁾ Videre siger han, at¹⁰⁷⁾

"On the output side, through socialization the system may be able to assure itself of the acceptance of decisions as binding. On the input side, socialization may help to limit the volume and variety of demands and thus prevent the communication networks from becoming overburdened to the point of collapse. Socialization processes may prepare members to undertake those roles relevant for the conversion of inputs to binding outputs. Finally, socialization may also act as a major response by which a system seeks to generate at least a minimal level of positive support for those basic political objects without which no system could operate at all".

Dette synes snarere at være en analyse af, hvorledes socialisering bidrager til stabilitet i et bestemt politisk system, end en analyse af socialiseringens betydning for et hvilket som helst systems persistence. Ganske vist gives der mulighed for, at den politiske socialisering kan bidrage til ændringer i systemet, men kun inden for visse afstukne rammer. Her melder problemet sig, om Easton substantielt set adskiller sig fra stabilitetsteoretikerne, eller om han blot er en "forklædt", lidt mere sofistikeret stabilitetsteoretiker.

105) Ibid., p. 66.

106) Ibid., p. 51.

107) Ibid., p. 66.

Litteraturliste

- Converse & Dupeux, Socialization into Apathy: France and America Compared, i Dogan & Rose, European Politics, A Reader.
- Dawson & Prewitt, Political Socialization, 1969.
- Dennis, Major Problems of Political Socialization Research, i Midwest Journal of Political Science, 1968.
- Easton, The Theoretical Relevance of Political Socialization, i Canadian Journal of Political Science, I, No. 2, juni 1968.
- Easton & Dennis, Children in the Political System, 1969.
- Easton & Dennis, The Child's Image of Government, i Sigel, Learning about Politics, 1970.
- Greenstein, A Note on the Ambiguity of "Political Socialization", i The Journal of Politics, vol. 32, 1970.
- Greenstein, Children and Politics, 1969.
- Hirsch, Poverty and Politicization.
- Jennings & Niemi, The Transmission of Political Values from Parent to Child, i The American Political Science Review, marts 1968.
- Lane & Sears, Public Opinion, 1964.
- Lyons, The Political Socialization of Ghetto Children, i The Journal of Politics, 1970.
- Merelman, The Development of Political Ideology: A Framework for the Analysis of Political Socialization, i APSR, vol. 63.
- Sander A. Nielsen, Begrebet politisk sosialisering, maj 1972.
- Piaget & Weil, Emergent Citizenship, i Sigel, Learning about Politics.
- Sears, Book Reviews, Midwest Journal of Political Science, 1971.
- Skirbekk, Nymarxisme og kritisk dialektik, Pax 1970.
- Stonier & Hague, A Textbook of Economic Theory, 1963.
- Togeby, Børn og politik, foredrag 1972.